

Warszawa 25 maja 2026 r.

Prof. dr hab. n. med. dr h. c. Alfred Owoc

Polskie Towarzystwo Medycyny Społecznej

i Zdrowia Publicznego

Prezes

RECENZJA

Rozprawy doktorskiej magister Natalii Miller

pt. Zmieniające się wzorce używania tradycyjnych i nowatorskich produktów nikotynowych w populacji dorosłych w Polsce – uwarunkowania i znaczenie dla zdrowia publicznego

Promotor: dr hab. n. med. i n. o zdr. Filip Raciborski

Promotor pomocniczy: dr n. o zdr. Piotr Samel-Kowalik

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska magister Natalii Miller dotyczy problematyki związanej z używaniem tradycyjnych oraz nowatorskich produktów nikotynowych w populacji osób dorosłych w Polsce. Temat pracy należy uznać za aktualny i istotny z punktu widzenia zdrowia publicznego oraz współczesnych badań epidemiologicznych. W ostatnich latach obserwuje się bowiem wyraźne zmiany dotyczące sposobu używania nikotyny, związane przede wszystkim z pojawieniem się nowych produktów, takich jak e-papierosy czy podgrzewane wyroby tytoniowe. Zjawisko to ma znaczenie nie tylko epidemiologiczne, ale również społeczne. W polskim piśmiennictwie nadal stosunkowo niewiele jest badań dotyczących nowych produktów nikotynowych, szczególnie w odniesieniu do ich społecznych uwarunkowań oraz współużywania różnych kategorii wyrobów. Z tego względu wybór tematu rozprawy należy uznać za uzasadniony.

Rozprawa została przygotowana w formie cyklu trzech publikacji naukowych poprzedzonych komentarzem autorskim. W skład dysertacji wchodzi następujące prace oryginalne:

1. Miller N, Samel-Kowalik P, Krzych-Fałta E, Zadrożna A, Samoliński B. New vs. old - use of nicotine delivery products by adult residents of Poland. *Ann Agric Environ Med.* 2025;32(4):582-591. doi:10.26444/aaem/204247

2. Miller N, Samel-Kowalik P, Samoliński B. Odor Reduction Drives Transition to Heat-Not-Burn Tobacco Products in Poland. *Med Sci Monit.* 2025;31:e948415. Published 2025 Sep 1. doi:10.12659/MSM.948415

3. Miller N, Samel-Kowalik P, Samoliński B. Challenges Related to Overcoming Addiction: Assessing Motivation and Readiness to Quit or Reduce Cigarette Smoking. *Tob Use Insights.* 2025;18:1179173X251394689. Published 2025 Dec 16. doi:10.1177/1179173X251394689

Łączny Impact Factor publikacji wchodzących w skład rozprawy wynosi 5,5, natomiast suma punktów MNiSW 310. Publikacje stanowiące podstawę rozprawy ukazały się w recenzowanych czasopismach naukowych o zasięgu międzynarodowym, posiadających ugruntowaną pozycję w piśmiennictwie medycznym i zdrowia publicznego. Publikacja wyników badań w recenzowanych czasopismach naukowych potwierdza ich wartość merytoryczną. Dobór publikacji należy uznać za właściwy i spójny pod względem merytorycznym. Poszczególne artykuły odnoszą się do kolejnych aspektów analizowanego problemu badawczego. W pierwszym artykule pt. *New vs. old - use of nicotine delivery products by adult residents of Poland* na podstawie reprezentatywnego badania przekrojowego określono odsetek dorosłych Polaków używających tradycyjnych papierosów oraz nowatorskich produktów nikotynowych. Badanie pozwoliło określić skalę korzystania z tych produktów oraz wybrane czynniki socjodemograficzne związane z ich używaniem. W drugim badaniu opisanym w publikacji pt. *Odor Reduction Drives Transition to Heat-Not-Burn Tobacco Products in Poland* Doktorantka podjęła analizę motywacji oraz doświadczeń użytkowników nowatorskich produktów nikotynowych, zwracając szczególną uwagę na czynniki wpływające na przechodzenie z papierosów tradycyjnych na podgrzewane wyroby tytoniowe. Trzecie badanie, przedstawione w pracy pt. *Challenges Related to Overcoming Addiction: Assessing Motivation and Readiness to Quit or Reduce Cigarette Smoking*, dotyczyło zagadnień związanych z motywacją do ograniczenia lub zaprzestania używania nikotyny oraz oceną gotowości respondentów do podejmowania prób rzucenia palenia. Problematyka cyklu prac została opracowana w sposób logiczny i odpowiada przyjętym założeniom badawczym. Poszczególne badania pozwoliły na przedstawienie analizowanego problemu zarówno w ujęciu epidemiologicznym, jak i społecznym.

Rozprawa obejmuje wykaz zastosowanych skrótów, streszczenia w języku polskim i angielskim, wstęp, założenia i cel pracy, materiał i metody, omówienie wyników, dyskusję, wnioski końcowe, bibliografię oraz część formalną zawierającą oświadczenia współautorów i opinię Komisji Bioetycznej. Układ pracy jest przejrzysty i uporządkowany. Poszczególne

części pozostają ze sobą w wyraźnym związku merytorycznym i podporządkowane są realizacji przyjętych założeń badawczych. Komentarz autorski pozwala na przedstawienie publikacji jako jednolitej i spójnej całości.

Cel pracy został sformułowany w sposób prawidłowy i pozostaje zgodny z podjętą problematyką badawczą. Doktorantka podjęła próbę oceny zmieniających się wzorców używania tradycyjnych oraz nowatorskich produktów nikotynowych w populacji dorosłych mieszkańców Polski, ze szczególnym uwzględnieniem czynników wpływających na ich wybór oraz znaczenia tych zjawisk dla zdrowia publicznego.

Na uwagę zasługuje przyjęta metodologia badań. Ze względu na złożony charakter analizowanego problemu Doktorantka zastosowała podejście łączące badania ilościowe oraz jakościowe. Takie rozwiązanie należy uznać za uzasadnione, gdyż pozwoliło zarówno na ocenę rozpowszechnienia poszczególnych produktów nikotynowych w populacji dorosłych mieszkańców Polski, jak również analizę motywacji i postaw użytkowników nowych form dostarczania nikotyny. Część ilościową oparto na reprezentatywnym badaniu przekrojowym przeprowadzonym metodą wywiadu telefonicznego wspomaganego komputerowo (CATI) na próbie 5000 dorosłych mieszkańców Polski. Dobór próby, sposób realizacji badania oraz zastosowane metody analizy statystycznej zostały opisane prawidłowo i nie budzą zastrzeżeń. W analizach wykorzystano zarówno statystykę opisową, jak i modele regresji logistycznej służące identyfikacji czynników związanych z używaniem poszczególnych kategorii produktów nikotynowych. Uzupełnieniem części ilościowej było badanie jakościowe przeprowadzone metodą indywidualnych wywiadów pogłębionych. Zastosowanie tej metody pozwoliło na uzyskanie bardziej szczegółowych informacji dotyczących motywacji, przekonań oraz doświadczeń użytkowników produktów nikotynowych. Opis procedury badawczej oraz analizy materiału jakościowego nie budzi zastrzeżeń.

Moje główna wątpliwość dotyczy źródła finansowania przeprowadzonego badania. Jednakże zgodnie z przedstawionymi informacjami sponsor nie uczestniczył w projektowaniu badania, opracowaniu narzędzi badawczych, procesie zbierania danych ani analizie statystycznej. Nie wpływał również na interpretację wyników ani przygotowanie manuskryptów. Protokół badania został zatwierdzony przez Komisję Bioetyczną WUM, a za część terenową odpowiadała renomowana firma specjalizująca się w badaniach opinii publicznej i rynku, która ma globalny zasięg. Z tego względu można uznać, iż badanie zostało zrealizowane zgodnie z zasadami rzetelności naukowej oraz dobrych praktyk badawczych obowiązujących w naukach medycznych i naukach o zdrowiu.

Doktorantka przedstawiła wyniki badań odnoszące się do aktualnych problemów związanych z używaniem tradycyjnych oraz nowatorskich produktów nikotynowych w populacji dorosłych mieszkańców Polski. Przedstawione wyniki odpowiadają przyjętym założeniom pracy i zostały omówione w sposób uporządkowany. W pierwszym badaniu wykazano, że tradycyjne papierosy nadal pozostają najczęściej stosowaną formą używania nikotyny, jednak obserwuje się jednocześnie wzrost zainteresowania nowatorskimi produktami nikotynowymi, zwłaszcza wśród osób młodszych. Na uwagę zasługuje również analiza zjawiska współużywania różnych kategorii produktów nikotynowych. W drugim badaniu przedstawiono czynniki związane z przechodzeniem użytkowników z papierosów tradycyjnych na podgrzewane wyroby tytoniowe. Uzyskane wyniki wskazują, że istotne znaczenie miały przede wszystkim kwestie związane z ograniczeniem uciążliwości zapachu dymu tytoniowego oraz większą akceptacją społeczną produktów typu HTP. W trzecim badaniu omówiono zagadnienia związane z motywacją do ograniczenia lub zaprzestania używania nikotyny. Wyniki wskazują, że pomimo częstego podejmowania prób rzucenia palenia utrzymanie trwałej abstynencji nikotynowej nadal pozostaje istotnym problemem zdrowotnym. Analizy zostały wykonane w sposób prawidłowy i wzbogacone odpowiednio dobranymi metodami statystycznymi. Przedstawienie wyników w formie tabel oraz rycin ułatwia ich interpretację i porządkuje prezentowany materiał badawczy. W rozdziale „Dyskusja” Doktorantka odnosi uzyskane wyniki do danych prezentowanych w piśmiennictwie krajowym oraz zagranicznym. Dyskusja została przeprowadzona w sposób uporządkowany i odpowiada przedstawionym wynikom badań. Przedstawione wnioski końcowe wynikają z przeprowadzonych badań i pozostają zgodne z postawionym celem pracy. Uzyskane wyniki mogą być przydatne w działaniach profilaktycznych i edukacyjnych prowadzonych w obszarze zdrowia publicznego. Pod względem formalnym rozprawa została przygotowana prawidłowo. Całość pracy oceniam bardzo wysoko ze względu na wybór tematu badawczego, jego znaczenie z perspektywy zdrowia publicznego oraz zastosowaną metodykę.

Podsumowując powyższe stwierdzam, iż rozprawa doktorska magister Natalii Miller spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim określone w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.), przeto przedkładam Wysokiej Radzie Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego wniosek o dopuszczenie magister Natalii Miller do dalszych etapów przewodu doktorskiego.